

ARTUR KRZYŻANOWSKI

psychoterapia4@wp.pl

WPŁYW TRENDÓW NAUKOWYCH NA KSZTAŁTOWANIE SIĘ W SPOŁECZEŃSTWIE POJĘĆ: *DOZNIANIE SEKSUALNE I SEKS*

Streszczenie

W pracy niniejszej autor próbuje udzielić odpowiedzi na pytanie o różnice między seksualnością człowieka, a jego doznaniem seksualnym. Ukazuje mechanizmy rządzące aktem seksualnym, jego rolę w społeczeństwie, prawa jakimi podlega akt seksualny z punktu widzenia biologii, psychologii, czy socjologii. Zwraca uwagę na różnicę między seksualnością, a erotyką człowieka narzucaną przez aktualnie panującą tendencję.

Słowa kluczowe: doznania seksualne, seksualność, erotyka, popęd seksualny, promiskuityzm, kopulacja, kontakt seksualny.

* * * * *

W ostatnich latach, zarówno w psychologii jak i w socjologii pojawiły się prace, które starają się odpowiedzieć na pytanie, jaka jest natura ludzka (Boczkowski, 1985). Jednym z elementów tej natury, jest seksualność człowieka.

W literaturze psychologicznej seksualność jako pozaświadoma siła motoryczna ludzkich wyborów, czynów, dążeń, zamiarów oczekiwań i satysfakcji spełnienia, pojawiła się z początkiem XX wieku za przyczyną wiedeńskiego lekarza Zygmunta Freuda. W życiu społecznym natomiast, pojęcie seksu i seksualności zaistniało dopiero w latach 60 dwudziestego wieku. Obecnie przez seksualność człowieka rozumie się te elementy jego funkcjonowania, które nie koniecznie wiążą się bezpośrednio z aktem kopulacyjnym, lecz stanowią o odmienności zachowań wynikających z odmienności płciowej.

Seksualność człowieka wydaje się podlegać kilku mechanizmom. Mechanizm biologiczny na przykład, steruje fizjologiczną stroną odmienności wynikających z konstrukcji płciowej i statusu seksualnego. Mechanizm sterowania funkcjonowaniem tych odmienności, znajduje się w centralnym układzie nerwowym (Moir, Jessel, 1993). On uruchamia zaszłości hormonalne sterujące rozwojem płciowym, ukierun-

kowanym na wypełnienie biologicznego sensu życia. Mechanizm biologiczny nadto czuwa, aby owa pełnia gotowości do zachowania gatunku, powiązana była z gotowością fizyczną osobnika do zagwarantowania ochrony bytu zrodzonego potomstwa, czyli powiązania wydolności fizycznej osobnika z jego wiekiem tzn. siłą własnego przetrwania.

Realizacji tego prawa podporządkowanych jest wiele przejawów zachowań człowieka, zarówno świadomych jak i pozaświadomych, a czasem zupełnie autonomicznych fizjologicznie, tzn. zupełnie wyłączonych spod możliwości sterowania ludzkim umysłem. Uważa się, że wraz z procesem dojrzewania fizycznego, psychicznego, uzyskania biologicznej zdolności rozrodu, pojawia się w człowieku seksualność tzn. emocje i zachowania kokieteryjno-uwodzicielskie o różnym stopniu natężenia i różnym zabarwieniu w zależności od kręgu kulturowego w jakim osoba żyje.

Popęd płciowy konkretyzuje się w akcie seksualnym (kopulacji). Poczucie deficytu przeżycia tego rodzaju, jest siłą napędową poszukiwań rezonansu wśród osobników płci przeciwnej. Natomiast konkretyzacja sposobów zaspokojenia seksualnego w kontaktach międzyludzkich sprowadza się do tego, że w miarę nabywania doświadczeń, zachowania nieefektywne, co do rezonansowej przychylności, są ograniczane na rzecz takich, które dostarczają oczekiwanego efektu (Gapik, 1977, 2006).

Nadwyżka popędu seksualnego, to jest jego nadmiar w stosunku potrzeby umożliwiających zachowanie gatunku stwarza warunki do zseksualizowania wszystkich systemów popędowych człowieka a równocześnie, do przepojenia aktywności seksualnej elementami psychicznymi. W tym sensie seksualność człowieka oddziałuje na wszystkie sfery psychiki: intelekt, emocje, tworzenie więzi międzyludzkich. Zależność ta jest również odwrotna tzn. wszystkie sfery psychiki wpływają na przejawy seksualności, na sposoby zaspokajania potrzeb seksualnych, a nawet na siłę i rodzaj tych potrzeb.

Kontakty seksualne są jednymi z zasadniczych form kontaktów międzyludzkich w ogóle, podlegają też wyraźnemu wpływowi stosunków społecznych. Właściwy epoce porządek społeczny określa ich charakter, podobnie jak wszelkie odmiany kontaktów społecznych pomiędzy mężczyzną a kobietą. Stosunki między obu płciami są przede wszystkim natury społecznej – a nie seksualnej. Aspekt seksualny stanowi jednak jakby drugi plan, rozkładając się w bezpośredniej bliskości.

Jak każda forma stosunków międzyludzkich, także i stosunki między dwojgiem partnerów nie są wyznaczane wyłącznie przez nich. Kontakty seksualne, podobnie jak całość partnerstwa seksualnego, podlegają regulującemu wpływowi norm, wymogów i oczekiwań ze strony społeczeństwa. Społeczeństwo oddziałuje tu poprzez wychowywanie, opinię publiczną, obyczaje i zwyczaje, zasady i prawa (Borrmann, 1978).

Seksualność człowieka jest wszak czymś więcej, niż funkcją uwarunkowaną biologicznie, naturalnym popędem człowieka. Obejmuje ona wszelkie związane z tym popędem sposoby przeżywania i zachowania, które mają miejsce w obszarze życia społecznego, określane przez układ nerwowy, hormony, tradycję, środki masowej komunikacji i przez mody modyfikujące zachowania kulturę, wychowanie a ponadto przez aktualne oddziaływania, seksualne. Seksualność przydaje kolorytu całemu życiu osobniczemu i społecznemu. Może też być źródłem wielu niepokojów wynikających z obłożenia przez tabu, czym różni się zresztą od seksualności zwierząt (Imieliński, 1977). Zasadniczym wszelako momentem różniącym seksualność zwierząt od seksualności człowieka jest oderwanie rozkoszy seksualnej od celu, jakim jest utrzymanie gatunku, wskutek czego osiągnięcie samej rozkoszy staje się jedynym celem zachowań seksualnych.

Pod pojęciem kontaktów seksualnych rozumie się przede wszystkim całość zachowań i odczuć, które doprowadziły do aktu, wszelkie zachowania i odczucia w trakcie tych kontaktów oraz całość odczuć i zachowań będących konsekwencją tych kontaktów. Nie chodzi tu tylko o tak zwaną *sprawność seksualną*, o *technicznie* sprawnie przebiegające kontakty seksualne. Chodzi o wiele więcej: o przeżycia pogłębiające lub osłabiające więzi z drugim człowiekiem. Spotyka się związki partnerskie, gdzie *technicznie* kontakty seksualne nie przebiegają zbyt sprawnie, a jednak dostarczają głębokich wzruszeń i uniesień. Dzieje się to wtedy, gdy są one ukoronowaniem rozwijającej się uprzednio między ludźmi więzi uczuciowej.

I odwrotnie. Spotyka się układy partnerskie, gdzie kontakty seksualne są bardzo sprawne *technicznie*, jednakże nie dostarczają głębszych przeżyć i wzruszeń poruszających wszystkie sfery osobowości. Pozostaje po nich uczucie pustki, zamiast poczucia związania się z innym człowiekiem we wspólnotę, będącą przeciwieństwem osamotnienia. Tego rodzaju kontakty seksualne doprowadzają raczej do odprężenia

napięć biologicznych, lecz nie przyczyniają się do pogłębienia więzi z innym człowiekiem w tej specyficznej, fascynującej dziedzinie seksualności, gdzie partnerzy porozumiewają się ze sobą i pogłębiają swe więzi nie poprzez werbalizację, lecz przy pomocy specyficznego *języka płci*. Oczywiście najlepiej jest wówczas, gdy kontakty seksualne są zarówno *sprawne technicznie*, jak i stanowią głębokie przeżycie psychiczne. Bowiem technicznie nieudane kontakty, w dłuższym okresie czasu, wiodą do osłabienia więzi uczuciowych, narastania poczucia i rozczarowania oraz wynikających z tego konsekwencji (Imieliński, 1985).

Tak więc doznania seksualne można podzielić na biologiczne tzn. rozkosze płynące z połączenia się mężczyzny i kobiety organami płciowymi (doznania genitalne), oraz doznania emocjonalne płynące z poczucia intymnej bliskości osoby związanej uczuciowo i upragnionej seksualnie. Sfera natomiast wzbudzania się napięć związanych z narastaniem pożądania nazywana jest erotyką.

Erotyka jest pojęciem znacznie szerszym niż seksualność. Obejmuje ona seksualność wraz ze sferą zmysłowości, uczuć, intelektu i innymi sferami psychicznego funkcjonowania człowieka. Napięcia i pobudzenia erotyczne są stanami o wiele bardziej skomplikowanymi, niż samo pobudzenie seksualne oraz odprężenie napięć seksualnych (Imieliński, 1985). Seksualność jest bowiem tylko jednym ze składników erotyki, wprawdzie istotnym, fundamentalnym, lecz nie jedynym. Przeżycie erotyczne, na które składają się elementy seksualne, uczuciowe, intelektualne, o wiele silniej wpływają na psychikę człowieka i przeobrażają ją, niż tylko fizjologiczne stany podniecenia seksualnego zmierzającego wprost do odbycia stosunku seksualnego (może to prowadzić do promiskuityzmu). Siła działania poszczególnych elementów jest bardzo różnorodna i zależy od wielu czynników wewnętrznych i zewnętrznych. W skrajnych przypadkach element seksualny może dominować, stwarzając pozornie wrażenie przeżyć czysto seksualnych lub też może nie ujawniać się, wskutek czego przeżycia erotyczne mogą wydawać się przeżyciami czysto uczuciowymi, intelektualnymi.

Pomiędzy tymi dwoma, skrajnymi formami przeżyć erotycznych istnieje niezliczona ilość układów w których element seksualny jest mniej lub więcej jawny lub ukryty. To zachowania seksualne zmierzające jedynie do uzyskania lub zintensyfikowania doznań rozkoszy, oderwane od biologicznego celu zachowania gatunku, stały się autonomiczną dziedziną życia człowieka w sferze doznań. Ponieważ zaś rozkosz

może być osiągnięta nie tylko w kontaktach jednoznacznie seksualnych (kopulacyjnych), lecz może być przeżywana w każdej formie zmysłowego kontaktu międzyludzkiego, więc wszystkie te kontakty mogą podlegać różnie nasilonej erotyzacji. I to zdaje się nam wyjaśniać różnicę pomiędzy pojęciami seksualności, a doznań seksualnych oraz wskazuje jak pojęcia te są rozumiane obecnie, po kilku etapach ewolucji jakie przeszły pod wpływem licznych teorii naukowych.

LITERATURA:

- Boczkowski K.; (1985), *Genetyczne aspekty seksuologii*; PWN; Warszawa
- Bormann R.; (1978) *Sozialistische Moral und Sexualverhalten*; BHI; Berlin
- Gapik L.; (1977), *Psychospołeczne aspekty zachowania seksualnego*; PWN; Warszawa
- Gapik L.; (2006), http://www.ptt-terapia.pl/~ptt/przeglad/01/Gapik_01.pdf
- Moir A., Jessel D.; (1993), *Płeć mózgu*; Wydawnictwo CiS; Łódź
- Imieliński K.; (1977), *Seksuologia społeczna*; PWN; Warszawa
- Imieliński K.; (1985), *Fizjologiczne aspekty seksuologii*; PWN; Warszawa